

Zielona Góra, 12.10.2023 r.

prof. dr hab. Leszek Jerzak
Katedra Ochrony Przyrody
Instytut Nauk Biologicznych
Uniwersytet Zielonogórski
ul. prof. Z. Szafrana 1
65-516 Zielona Góra

Recenzja
rozprawy doktorskiej Pani mgr Eweliny Klimczuk-Bereziuk
pt. „Czynniki determinujące behawior preinkubacji i inkubacji u trzcinniczka
***Acrocephalus scirpaceus*”**

Zgodnie z uchwałą podjętą przez Radę Wydziału Nauk Biologicznych Uniwersytetu Wrocławskiego Nr 284/2013 z dnia 13 września 2013 r. wyznaczającą mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej Pani mgr Eweliny Klimczuk-Bereziuk oraz stosownie do pisma Przewodniczącego Rady Dyscypliny Naukowej Nauki Biologiczne z dnia 17.08.2023 r. przedkładam poniższą recenzję.

Maszynopis przedłożonej do recenzji rozprawy pt. „**Czynniki determinujące behawior preinkubacji i inkubacji u trzcinniczka *Acrocephalus scirpaceus***” zawiera 107 numerowane strony, 181 pozycji literatury, 34 ryciny, 16 tabel, 3 tabele jako Aneks oraz 13 fotografii. Oceniana dysertacja jest podzielona według przyjętego ogólnie kanonu klasycznego na rozdziały: Streszczenie, Abstract, Wstęp, Cele pracy doktorskiej, Materiały i metody Wyniki, Dyskusja, Podsumowanie oraz Bibliografia. Dodatkowo na końcu opracowania znajdują się Wykaz rycin i tabel oraz Aneks.

Poniżej przedstawiam krótką charakterystykę oraz uwagi dotyczące poszczególnych części przekazanej mi do recenzji rozprawy doktorskiej.

W swej dysertacji autorka prezentuje wyniki swoich badań dotyczących bardzo ważnego okresu w życiu ptaków – inkubacji. Wymaga to od nich przebywania w jednym miejscu, co jest zagrożone atakiem różnych drapieżników oraz współpracy obu rodziców. Przez długi okres czasu opierano się na uproszczonych stereotypach. Tymczasem są to bardzo ciekawe strategie postępowania zależnie od gatunku oraz dodatkowo znaczna plastyczność w opiece nad lęgiem w zależności od zmian zachodzących w środowisku. Są to także bardzo

ważne informacje dla osób zajmujących się ratowaniem młodych ptaków w ośrodkach rehabilitacji zwierząt. Oceniana praca mocno wpisuje się w dyskusję nad strategiami przebiegu inkubacji u ptaków i stanowi cenne uzupełnienie dla wspomnianej powyżej tematyki.

Tytuł dysertacji jest sformułowany poprawnie i w pełni oddaje zawartość pracy.

Streszczenie – sądzę, że umieszczenie streszczenia na początku dysertacji jest dobrą decyzją, gdyż umożliwia szybko wprowadzić czytelnika w omawiane zagadnienia. Tym bardziej, że opracowanie jest dość rozbudowane. To streszczenie wprowadza czytelnika w główne założenia pracy. Po streszczeniu umieszczono wersję w języku angielskim *Abstract*.

Spis treści – sporządzony jest w miarę przejrzystym systemie cyfrowym. Pozwala to na dobrą orientację w układzie pracy.

Wstęp – dość rozbudowany, wprowadza czytelnika w problematykę dysertacji (jest w pewnym sensie przeglądem literatury tematu). Jest dobrze skonstruowany omawiając najpierw tematykę inkubacji u ptaków ogólnie, a na koniec skupiając się na badanym gatunku.

Cel badań – bardzo zwięźle przedstawiono problem, który Autorka zaplanowała rozwiązać podejmując badania. Celem było określenie jakie czynniki wpływają na behavior preinkubacji oraz właściwej inkubacji. Dodatkowo włączono do badań zagadnienie zmiany temperatury w gnieździe w momencie wysiadywania przez samicę i osobno przez samca oraz nie badanej dotychczas inkubacji nocnej.

Materiały i metody – rozdział podzielony jest na siedem podrozdziałów (opisane dość szczegółowo). Osobiście jestem zwolennikiem wyodrębnienia jako osobnego rozdziału Opisu terenu. Bardzo dobrze i jasno opisano sposób zbierania danych oraz proces analizy zebranych danych. Uważam, że liczba obserwowanych lęgów oraz liczba godzin poświęconych obserwacji jest wystarczająca do wypracowania „mocnych” wniosków.

Wyniki – bardzo rozbudowany rozdział, gdzie na 30 stronach przedstawiono w sposób logiczny zebrane dane. Zwraca uwagę fakt, że autorka dysertacji zastosowała potrzebne testy statystyczne, unikając mody rozbudowywania statystyki i testowania wszystkiego. Warto także zwrócić uwagę na fakt, że uniknęła spotykanego czasem przedwczesnego dyskusowania wyników. Dlatego sposób przedstawienia wyników nie budzi moich zastrzeżeń.

Dyskusja – uważam, że ten rozdział (zawarty na 13 stronach) przedstawiony na tle pozyskanych wyników, został przeprowadzony rzeczowo. To, że przeprowadzono go zgodnie z chronologią zawartą w rozdziale „Wyniki”, ułatwia zapoznanie się z analizą opracowanego materiału. Autorka przeprowadziła dyskusję w oparciu o szeroką znajomość literatury. Warto podkreślić, że Dyskusja stanowi mocną stronę ocenianej dysertacji.

Podsumowanie – rozdział zawiera konkluzje wynikające z analizy uzyskanych wyników.

Literatura – opracowując rozprawę Autorka korzystała ze 181 pozycji piśmiennictwa. Większość stanowią pozycje zagraniczne. Uważam, że piśmiennictwo jest bogate i dobrane adekwatnie do tematyki dysertacji.

Wysoko oceniam wybór tematu dysertacji doktorskiej Pani mgr Eweliny Klimczuk-Bereziuk. Przedstawione przez Autorkę wyniki badań istotnie i kompleksowo potwierdzają, że u trzcinniczka występuje opieka dwurodzicielska i to zarówno w okresie preinkubacji, jak i inkubacji. Udział partnerów i czas poświęcony opiece zmienia się w zależności od zmieniających się warunków zewnętrznych. Bardzo ciekawa i ważna jest obserwacja, że udział samca w inkubacji był bardziej zmienny niż samicy. Samiec zwiększa swój udział w inkubacji wtedy, gdy wymagania energetyczne samicy są wyższe niż przeciętnie. Te obserwacje autorki udowadniają istnienie plastyczności w zachowaniach trzcinniczka i reagowania zmiennym behawiozem na zmiany zachodzące w środowisku. Potwierdza to pogląd, że okres lęgowy jest bardzo ważny w życiu ptaków i aby uzyskać jak najlepszy sukces lęgowy dostosowują dość szeroko swój behawior. Uzyskane wyniki są ważne i potrzebne.

Błędy i uchybienia – błędów obniżających merytoryczną rangę pracy nie stwierdziłem.

Uwagi „drobne” - warto w tym miejscu podkreślić, że tekst w języku polskim jest napisany dobrym i zrozumiałym językiem. Jakkolwiek natrafiłem na dosłownie kilka drobnych uchybień:

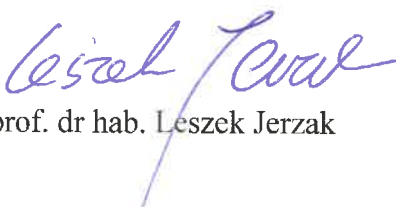
- Ryciny 17, 18, 19 – podpis pod osią poziomą „Dzieńpreinkubacji” – ma być „Dzień preinkubacji”;

- Bibliografia – Autorka czasami stosuje przy podawaniu stron skrót „str.” a częściej „: ”. Trzeba to ujednolicić;

- przy ostatniej pozycji Zerba, Morton 1983 podano strony 188-1.

Podsumowując stwierdzam, że oceniana rozprawa doktorska spełnia wszystkie warunki stawiane rozprawom doktorskim wymienione w Ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity Dz.U. z 2017 r. poz. 1789 z późn. zm.) w związku z art. 179 ust. 1 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r., w przepisach wprowadzającej ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r., poz. 1669) a także zawartych w rozporządzeniu MNiSW z dnia 26 września 2016r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodach

doktorskich, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora i wnioskuję o jej dopuszczenie do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

prof. dr hab. Leszek Jerzak